

DREPTĂȚEA

Apare în fie-care zi de lucru la amiazi.

Prețul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci). — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsă de inserțiuni: 1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru. — Toate abonamentele și tacsă se plătesc în Timișoara.

Redactor responsabil: **Adrian P. Deseanu.**

Redacțiunea și Administrațiunea: Timișoara, cetate, strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse), Nr. 41.
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4

Nu voiesc!

Timișoara, 16 Decembre.

Dacă undeva ar fi scris că într-o încercare și finea erei lui Bánffy s'ar nu fie sfârșit, sau cel puțin atâta, că această remarcabilă eră câte veacuri are să dureze, atunci compatrioții noștri toți, împreună cu noi românii și celelalte naționalități nemaghiare, n'ar pute sălevă lucru mai consult de cât a se culcă să doarmă pe un timp de aceeași durată cât va ține admirabila eră, fiind-că a lucra, a te mișca pe terenul politic constituțional, a combate guvernul cu mijloace permise și admise constituționale: morală politică, opoziție, pasivitate sau rezistență politică, lucruri cari în alte vremi și pe alți bărbați de stat îi aduc în perplexitate, îi fac să se trăsără, să se opriască în pornirea lor și să se precugete serios asupra politicii și faptelor lor, repet: astfel de mijloace de luptă politică de mult au încetat de a avea câtuși de puțină trecere la a noastră onorabilă stăpânire constituțională și parlamentară.

Însă, în cât noauă ne este cunoscut, nu stă nici unde scris sau ținut: câte veacuri, ani, luni, zile sau oare de viață, are numita eră sau chiar și Escelența sa.

Se poate că ambele să mai dureze mult, dar' se poate întâmpla și contrariul. De aici rezultă lipsa, că activitatea, lupta, să nu se curme, ci să se continue.

Însă ce fel de activitate și luptă politica, cum să fie ele?

Ne vor scusa compatrioții noștri cei din regiunile mai înalte sau, cum se țin: privilegiate ale țării, adevăratele interese ale țării, pentru viitorul și demnitatea ei ca stat, nu ajung nici măcar atâta cât ajunge un ou clocit sau un măr stricat într-o gospodărie de casă.

A opugnă, critică, înjură sau insultă tot mereu pe guvern, parlamentul, instituțiile țării, legile țării etc. etc., totuși, la urma urmelor nu aduce după sine alt folos, de cât meritul de dubioasă valoare politică: de a deșosi țeara, de a derimă vața și demnitatea ei ca stat, carea totuși este proprie a noastră a tuturor și care, de cumva va suferi din această cauză, ne face și pe noi pe toți părtași la suferințele ei.

Altele sunt mijloacele și altele ar fi să fie căile pre cari s'ar pute ajunge scopul.

Dacă onorabilele opozițiuni de aji ar fi cumva în perplexitate în această privință, noi nu suntem. Ca de exemplu accentuăm una-două dintr-o mijloace și căi.

Și adevărat: să nu țină tot mereu și fiecare nuanță de partid opozițional un ochiu la slănină, altul la fărină; cu alte cuvinte: să nu vindeze fie-care numai și numai după putere, după ocaziunea de a ajunge la guvern, ci din contră, facă-și toate de temă câte o cestiune pur morală-patriotică, pe care apoi prin unire ad hoc să o ducă la învingere.

Fără ca unul sau alt partid opozițional să-și abandoneze propriile sale principii sau programe, uniască-se numai pentru câte-o acțiune, pentru câte-un singur act, care este de interes general al țării și le privește și pe dînsele în general.

Sunt ele capabile de așa ceva, ori ba?

Credem, că nu ar fi incapabile, de și până aji, cu părere de rău trebuie să spunem, momente sau dovezi spre a ne convinge nu ni-au dat. Am vădit, cum toate la olaltă și în parte combat guvernul, ales ilegalitățile și corupțiunile și »barbarismul« ce se comite cu ocaziunea alegerilor de deputați dietali, dar' nu am vădit nici odată și nici-când o acțiune din partea lor menită de a atrage și adună în giurul lor pe naționalitățile nemaghiare, încercându-se a le angaja și câștiga în mod cinstit și pe cale onestă pentru dînsele și în ajutorul lor. De și asta mult ar valora în stat,

și sanarea răului s'ar promovă de sigur. — Și de ce nu fac ele asta?

N'o fac pur și simplu din cauza șovinismului lor. Lor le deroagă să recunoască nemaghiarii egal îndreptățiti în toate! În tocmai ca guvernului așa și lor le lasă gura apă după »unelte« de alegători și de politicieni din sinul naționalităților nemaghiare, și ar primi pe ori-cine și cu brațele deschise în »turma« lor, ca să se sporiască numărul, aderenții și voturile; dar' de »partid« politic constituit în toată forma, de o individualitate politică nemaghiară — nu voiesc nici să știe, nici să audă.

Asta-i buba.

Însă buba rămâne bubă. Până când nu veți avea curajul și tăria bărbatească, dlor patrioți opoziționi, de a da mâna cu naționalitățile nemaghiare, sau și macar numai cu cea română, până atunci voi într-o voi și voi de voi ve puteți sfâșia și sinucide, ear' noi tot mereu ve vom țin: Perirea ta din tine Izraile!

Austro-Ungaria.

O invitație — „nostimă.“ Sub acest titlu „Revista Orăștiei“ publică în numărul său de la 2/14 Decembre următoarele:

„Mai zilele trecute directorul foii noastre, dl Aurel P. Barcianu și dl Dr. Silviu Moldovan, membru al redacției noastre, și poate încă mulți alți domni români de aici, s'au pomenit că domni de la comitat li au făcut deosebita »cinste« de a le trimite următoarea invitație, cel puțin foarte îndrăzneată, ca să nu-i dicem altcum. Le eră adresată ca la »membri ai congregației.« Pe românește ea sună astfel:

Prin hotărârea de sub nr. 235/95 luată în adunarea de la 14 Octombrie a. c. a congregației noastre, am fost însărcinat să mă adresez către mai mulți locuitori și proprietari ai comitatului nostru pentru a lua parte la banderiu național ce se va întocmi în Budapesta din trimișii comitatelor, cu prilegiul sârbătorilor împlinirii celor o mie ani de existență a Ungariei.

În urma acestei însărcinări am onoare a Te ruga și pe D-Ta, ca să iai parte la acel banderiu, ear' despre hotărârea D-Tale privitoriu la aceasta, având în vedere grăbnicia cauzei, să

Foișoara „Dreptății“

Assunta.

Novelă de O. Börner.

Trenul sosi în gara capitalei. Mi-am scos capul prin fereastra cupului și am căutat cu ochii pe fratele meu, de care deja de un an eram despărțit. Dar' ori cât priviam, nu puteam zări statura înaltă și bărbatească a lui.

Atunci sosi în momentul din urmă, când începeam a mă împăcă deja cu gândul, că nu mă va aștepta. Dar' ce schimbare se petrecuse cu tinerul odinioară atât de vesel și frumos. Fața sa eră palidă și uscată, ochii i sclipiau cu un foc misterios.

— Fedor — am strigat spăriat — Ddeule, ce ți-e? Ești morbos?

El dedu din cap și o roșeață ca focul se ivi pe un moment pe obrazii săi palizi.

— În timpul din urmă am studiat mult și am durmit puțin! Aceasta va fi cauza — îmi dișe în fine încet.

Chiar și vocea sa odinioară atât de melodiosă, aveă ceva străin în sine.

În o birjă am plecat la locuința lui. În decursul drumului îl contemplam cu grijă. El stă tăcut — nu mă întrebă de cei de a casă; ci cu ochii săi negrii priviă perdit înaintea sa.

Ce se întâmplase cu Fedor? Ce împrejurări, ce evenimente l'au putut aduce în aceasta stare?

Adâncit în cugete am intrat în locuința sa mică — dar' bine mobilată. Și aci aceeași schimbare! Mai înainte Fedor a fost un pasionat amator de flori și acum toate florile, pe cari odinioară le-a îngrijit atât de mult, zăceau aruncate în un corn.

Masa sa de scris, ca și de altă-dată, eră acoperită cu cărți. Am deschis câteva. Nu erau cărți juridice, cum ași fi așteptat de la un tiner jurist, ci toate de cuprins mistic. Ce enigmă aveam înaintea mea?

Fedor comandă ceva de imbutat ear' eu m'am pus cu apetit mare la lucru. Fedor nu mănca nimica — atară de câteva păhare de bere, pe cari le goli cu sete. Am observat cu aceasta ocaziune, că ochii lui priviau mereu în aceeași direcțiune. Plin de așteptare m'am întors.

Zării o fotografie mică, colorată, care în o ramă frumoasă stă pe o măsută mică.

La aceasta fotografia priviă fratele meu.

M'am ridicat și am luat posa în mână. O roșeață ca para focului se ivi de nou pe obrazii lui Fedor, nu dișe nimica.

Posa bine lucrată și colorată de mână măieastră, representă o femeie de frumseță rară, frapantă. Eră îmbrăcată în alb, nici un articol de lăcș, nici o floare nu o împodobiă. Dar' nici nu aveă lipsă de aceste podoabe, căci ochii ei

vii și părul ei lung undulător o împodobiau în destul.

— Cât de frumoasă! — am exclamat entusiasm.

— Așa-i? Nici un inger n'ar pute fi mai frumos — răspuse Fedor cu pasiune. — E femeia cea mai frumoasă, care există pe suprafața pământului! O, Assunta!

Și cu ochii schinteiați priviă posa, pe care mi-o luase din mână.

— E mireasa ta? — l'am întrebat după o pauză.

— Mireasa mea! Ce cugeți! — mi-a răspuns Fedor indignat. — Stă atât de sus preste mine muritoriu, ca stelele în splendoarea lor. Assunta, cea de Ddeu binecuvântată, și eu, un simplu muritoriu, ce cugeți?

— Ei, Assunta ta nu va fi doară vre-o princesă? — am întrebat cu neîncredere.

— Și mai mult! Cu mult mai sus stă! — Otto — mi-a diș apoi deodată — crezi în comunicarea celor vii cu spiritele celor morți?

Am hesitat un moment. Eră o întrebare, cu care m'am ocupat odată mai îndelungat. Am cetit mult și am făcut chiar și în persoană experimente.

— Nu, — am răspuns apoi hotărât — nu cred că spiritelor celor morți le-ar fi posibil a se înțelege cu cei vii. Într-o lume aceasta și ceea cealaltă podurile sunt nimieite.

— Așteptăsem acest răspuns de la un tiner

binevoești a mă înștiință cât se poate mai curând, cel mult până la 14 l. c. chiar și atunci când n'ai fi poate aplecat a lua parte.

Deva, 9 Decembre 1895.

Arthur Hollaki,
vice-comite.

Acestei „nostime“ invitări, care i-a atins foarte neplăcut, domnii Barcianu și Moldovan au trimis d'ui vice-comite următorul răspuns scris românește:

Mult stimată Dle vice-comite!

La invitarea D-voastră d'dto 9 Decembre 1895, Nr. 10337/95, relativ la participarea proiectatului banderiu național pentru mileniul D-voastre, subscriși după-cum doriți, ne luăm voie a Ve răspunde grabnic următoarele:

De cumva această invitare ni-s'ar fi făcut din parte privată, o luam simplu de o glumă, când însă ea vine în formă oficială de la capul unui comitat în preponderanță locuit de Români, nu putem de cât înainte de toate să ne exprimăm mirarea, cum D-voastră, care cunoașteți vederile Românilor în general, ni-ați putut trimite o asemenea invitare? Și aceasta cu atât mai vârtos, cu cât D-Voastră bine știți ce părere au Românii preste tot despre mileniu, și cunoașteți în deosebi părerile Românilor din acest comitat, cari în fața D-Voastre în plinul congregațiunii au declarat sus și tare, că nu au nici în clin nici în mână cu această sărbătoare curat maghiară!

Drept aceea Vă rugăm m. stimată D-le, să binevoiți a lua la cunoștință, că nu vom lua parte la sărberea D-Voastră!

Orăștie, 12 Decembre n. 1895.

Dr. Silviu Moldovan, Aurel P. Barcianu,
membri în congregație.

La raport. Semioficioasele guvernului spun, că ministrul de finanțe Lukács și cel de justiție Erdélyi în zilele acestea merg la Viena spre a conferă în destinația tranșacțiunii vamele și comerciale, și că în curând îi va urma și Bánffy, anume în primele zile ale săptămânii acesteia. Cu privire la călătoria lui Bánffy „Nemzeti Ujság“ într'un entrefilet scrie următoarele: „Faima aceasta a produs mare senzațiune în vechiul edificiu al Lloydului (conacul clubului partidului liberal — Red.) fiind-că s'a strecurat din mini-teriu presidential în legătură cu știrea, că ministrul-president merge la Viena la ordinul regelui. Deputații guvernamentali inițiați în secretele guvernului se tem, că ministrul-president e chibătat la Viena din cauza abuzurilor comise la ultimele două alegeri de deputați dietali, dar mai ales din cauza barbariilor comise la Stomfa, a supra căror regele cere de la ministrul său president raport.

Străinătate.

Demascarea intriganților. „Figaro“ în unul din numerii mai recent publică un articol cu subscrierea Hugues-Leroux, prin care dă de gol uita intrigă pusă la cale contra familiei presidentului, cu scop, ca discreditându-l să provoace criză presidentială și astfel prin dese crize să slăbească republica. Articolul cestionat povestește „marele secret compromițătoriu“ în următoarele: Domnișoara Gounot s'a căsătorit în Martie 1841 cu un anumit avocat Bellnot. În contractul de căsătorie era stipulată comuniune de avere între soți. Bellnot însă eludând contractul și-a părăsit nevasta după patru luni de la căsătorie și după ce risipise zestrea și alte ob-

jecte de preț ale ei. La depărtarea bărbatului nevasta era în stare binecuvântată, și a nime în luna a șaptea. Femeia a dat naștere unei fetițe, carea în urmă a devenit soția presidentului Faure. Dnei Bellnot i-a succes în anul următoriu să se divorțeze de bărbatul ei, ear' fetița a fost crescută de unchiul ei Gounot Charles, primariu în Aboix.

Articolul spune apoi cum presidentul Faure pe timpul când lucra în Amboise — se știe, că în tinerețe Faure era timariu — a făcut cunoștință cu fetișoara doamnei Bellot și a cerut-o de nevastă. Rudeniile ei însă înainte de a-și da învoirea i-au descoperit relațiunile familiare ale fetei, la ce Faure a răspuns, că o ființă nevinovată nu are să espieze greșelile comise de alții înainte de nașterea ei. Acesta e secretul familiar, cu care regalității amenințau să compromită pe presidentul republicii.

„Figaro“ adaugă la finea articolului, că faptul acesta nu numai că nu e compromițătoriu pentru Faure, care pe atunci era simplu cățățean, ci îi servește spre laudă. În ziua următoare diarele tuturor partidelor republicane ocupându-se în prim-articolii cu descoperirea lui „Figaro“ au protestat cu indignațiune contra uritei intrige contra presidentului, a căru procedere observată cu ocaziunea căsătoriei sale, a fost procedura bărbatului onorabil și nobil.

Afacerea actelor lui Giolitti terminată. (Roma, 14 Decembre.) În ședința de ieri a camerei s'a pus pe tapet pentru ultima dată afacerea actelor afirmative defraudate de Giolitti din rotul actelor referitoare la „Panamino“ (bancruta Banței Romane). După raportul comisiunii, la care au luat cuvântul câțiva deputați și ministrul de justiție, ear' Giolitti a declarat, că dînsul nici un act n'a luat din rotulul cestionat, ședința se suspendă. După redeschiderea cuvântul ministrul Saracco argumentând, că trebuie să i-se lase comisiunii timp de-ajuns, ca să poată pertracta și studia argumentele de apărare ale lui Giolitti. Camera însă la propunerea deputaților Ferraris și Fortis votează ordinea de zi aprobată și de guvern, carea sună astfel: „Camera, enunțând că nu subversează motiv de a substerne judecătoreiei de stat acuzele ridicate contra lui Giolitti în două procese, asupra căror acuze curtea de cassație și-a dat verdictul deja în două rânduri, în 22 și 24 Aprilie, — trece preste ele la ordinea zilei.

După votarea acestui conclud ședința s'a închis.

Pe baza acestei deciziuni a camerei orice procedură judecătorească contra lui Giolitti în aceasta afacere e a se considera de eschisă.

Crisă ministerială în Belgia. (Bruxella, 14 Decembre.) Ministrul de războiu și-a dat dimisiunea din cauză că guvernul nu voiește să introducă obligământul militar general. Nici un general nu voiește să primiască portfelul afacerilor de războiu.

Budgetul Bulgariei. (Sofia, 14 Decembre.) În ședința de ieri s'a distribuit deputaților proiectul de budget pe anul viitoriu. Venitele sunt contemplate cu 1,810.090 franci mai mult de cât fuseseră în budgetul anului curent. Suma erogatelor e preliminară cu 90,710.600 franci; escedentul face 959.575 franci. În esposeul său ministrul de finanțe indigitează la faptul, că venitele după articlii de consum scad în grad su-

prințetoriu, astfeliu venitele din darea după zăhar au scădut de la 8.3 mil. la 3.2, după petroleu de la 95 la 6.6 milioane, după alcool de la 36 la 0.7 milioane franci. — Aparițiunea aceasta în venitele dărilor de consum e a se atribui politiceii vamale a guvernului.

Finanțele Sârbiei. (Belgrad, 14 Decembre.) Eri a fost prezentat scupcinei proiectul de budget pe anul viitoriu. Acesta însă n'a satisfăcut așteptărilor legate de conversiunea datorilor de stat, fiind-că nu numai întreaga economie de interese, realizată prin conversiune, e mistuită, ci și esigențele gospodăriei statului sunt urcate cu 3 milioane franci față cu budgetul anului curent. Se credeă a nime, că budgetul anului viitoriu va fi cu 5 milioane mai redus de cât cel actual, fiind-că în urma conversiunii datorile de stat încă s'au redus de la 21 mil. la 10 milioane franci. Pre când după socoteală rațională erogatele n'ar fi fost permis să se contempleze mai sus de 58 milioane, de fapt ele sunt preliminate cu 66 milioane, — adică cu 8 mil. mai mult de cum se așteptau deputații.

Situațiunea în Turcia. (Constantinopol, 14 Decembre.) Dispozițiunea sultanului față cu ministerul său s'a schimbat în considerabilă măsură. Sultanului îi pare rău, că a subscris fermanul pentru intrarea năilor staționare în Bosfor, și e supărat pe ministri pentru că l'au forțat să 'l subscrie. Probabil deci, că prețul acestui termen îl vor plăti ministrii cu posturile lor. Mare-vizirul Rifaat pașa va fi în procsimul timp înlocuit cu altul.

Torpilorul austro-ungar „Blitz“ a trecut ađi pasul Dardanelor.

(Salonic, 14 Decembre.) Autoritățile turcești au interzis soldaților de pe vasele engleze intrarea în oraș. — Întră poporațiunea musulmană a orașelor macedonene se ivesc simptome de mare agitațiune.

(Belgrad, 15 Decembre.) Conform știrilor sosite la guvernul sârbesc, comitetele macedonene au hotărît că vor pune totul în mișcare pentru ca pe primăvară să aște revoluțiune în Macedonia.

(Constantinopol, 15 Decembre.) Rapoarte private sosite aici, cum și rapoarte consulare constată, că în vilajetele de prin Asia-mică în cari s'au întemplat turburări, este estra-ordinar de mare miseria. În câteva provincii de acestea e inevitabilă foametea. În regiunile unde poporațiunea armeană a fost despoiată de avere, deja de pe acum mor foarte mulți inși de foame. Este lipsă urgentă, ca străinatatea să trimită ajutoare cât se poate de mari. Dacă nu urmează ajutoriu grabnic și bogat, se poate prevedea deja de pe acum, că în numitele vilajete vor perî de foame două treimi din poporațiunea armeană.

(Belgrad, 15 Decembre.) Rapoarte baste pe știri sosite din Prizrand spun, că armăuții s'au revoltat. Autoritățile sunt impotente față cu insurgenții. În poporațiunea creștină e mare panica, cu atât mai adins, că Mulak Zeka, opresorul creștinilor, care până acum era internat în Constantinopol, earăși e liber.

(Petersburg, 15 Decembre.) În cercurile bine informate se vorbește, ca Rusia la cas că turburările se vor repetă în Turcia și pe timpul de eană, va convocă conferența europeană, ca ea să facă ordine.

ca tine. 'mi dișe fratele meu indignat. „Dar' te vei întoarce. Credința te va cuprinde fără voiă!

— Nu ai face bine să 'mi spui motivele și dovețile tale? Ai esperiat în persoană ceva?

— Nu vreau să vorbesc! O să veđi în persoană! Așa vreau să te conving! Vino cu mine!

Luă în grabă pălăria și eși din casă, în cât abia 'i puteam urmă.

— Unde mergem? îl întrebaiu ajungându-l.

— Încrede-te numai în mine, — 'mi răspunse Fedor. — Preste puțin timp vei stă pe pragul lunei spiritelor. Sufletele celor morți vor vorbi cu tine ca în timpul când trăiau încă. Înfrânt de minunile, cari se vor deschide înaintea ta, vei esclama apoi: Cred!

— Mă va duce în o ședință de a spiritistilor! — gândiam în mine, dar' totuși i-am urmat fără de a' mai molestă cu întrebări.

Înaintea unei case isolate se oprî și resuflă din greu. Era până la extrem agitat.

— Te poți aștepta la ceva ne mai pomenit — Sunt mai multe lucruri întră ceriu și pământ, de cât cum visează savanții nostri.

Urcarăm în grabă două scări. La o ușă — pe care nu am putut observă nici o tăbliță cu adresă — bătū încet.

După câte-va momente ne deschise ușa un copil schilav, care însă mie 'mi părea a semăna în câtva cu posa din locuința fratelui meu.

— Madama e a casă? — întrebă Fedor cu voce tremurândă.

— Da, — răspunse copilul cu un accent aspru. — Sunt și oaspeți de față. Poștește numai în lăuntru, domnule baron!

— Fedor pare a fi un oaspe bine cunoscut, dar' sper, că nu prea des, căci ar fi o distracțiă scumpă, — grândiam eu.

Observăsem anume, că Fedor pusese pe o măsută din antișmbră două piese de câte 20 marce.

Am fost siliți să așteptăm timp mai îndelungat în o odaia laterală. În fine ne vesti schilavul, că Madama ne-ar aștepta.

Fedor se ridică și mai agitat. El mergea înainte, ear' eu îl urmam curios. Întrărăm în o odaia, carea era mobilată și mai elegant și cu mai multă comoditate, de cât cea părăsită. De și era încă ziua mare, perdelele de la ferestri erau lăsate jos și o lampă mică împraștiă o lumină slabă roșatecă.

Pe un fotel zăcea intinsă o femeia frumoasă, în care numai de cât am recunoscut originalul posei. Era îmbrăcată ca pe fotografia, în un vestmēt alb lung, care de loc nu corespundeă modei.

Nici o floare, nici un juvaer nu o impodobiau, numai ochii 'i străluciau ca două stele. În adevăr era foarte frumoasă; fața palidă, buzele ca de coral formau un aspect încântătoriu,

dar' cu toate acestea am observat, că primăvara tinereței trecuse deja pentru aceasta femeia și că o mână omenească încă conlucrase la o față așa frumoasă.

Femeia această intinse lui Fedor o mână mică albă ca zăpada, carea acesta o duse la buze.

— Fratele meu! mă recomandă Fedor, și Assunta mă 'nvrednici de o privire scurtă scrutătoare.

— Fii binevenit, dle baron! mă salută apoi cu un accent străin.

— Am adus pe fratele meu aci, ca în persoană să se convingă, că D-tale îți sunt deschise porțile în lumea spiritelor, esplică Fedor prezența noastră. În vrednicește-ne, o scumpă Assunta, de una dintră acelea oare, prin c'ri atât de tare m'am ridicat preste ceialalt muritori.

— Bucuros, amicul meu, răspunse Assunta blând. Dar' știți, că aceasta nu stă în puerea mea. Ce-i drept pot chibămă spiritele, dar' ele nu mă ascultă totdeauna. — Nu cređi în posibilitatea acestei relațiuni? se adresă apoi pe neașteptate cătră mine.

— Nu, madam', am răspuns eu liniștit.

— Poate chiar spiritele te vor converti, replică Assunta. Le vom chibămă!

(Va urmă.)

Milan și Natalia. (Belgrad, 15 Decembrie.) Pe aici se mănține fama, că Milan și Natalia vor sosi în curând la Belgrad deodată. — Unele diare susțin, că exregele Milan petrece incognito în Viena.

Bătăia italienilor. (Roma, 15 Decembrie.) Monitoriul oficial al armatei publice convocarea la arme a clasei de etate eliberate în 1873 pe 20 Decembrie. *Italia Militare* raportează, că afară de cele 5 batalioane și 2 baterii de munte, a căror plecare în Africa e iminentă, vor mai fi trimise alte 4 batalioane și 2 baterii castranse. Încrucișatorul *Etruria* a plecat ieri din Songrua spre Massaua.

(E vorba de expedițiunea contra negului african, pe carea Italia o poartă aproape mai mult de un an spre asigurarea coloniilor sale africane. În Septembrie generalul *Baratieri* raportase o strălucită învingere asupra negului, dar' în săptămâna trecută, din negligența comandantilor, trupele italiene au mâncat o strașnică bătăie, așa că din armata majorului *Tosseli* abia au putut scăpa cu viață 300 soldați, și și acestia numai așa, că majorul cu câțiva camarazi s'a jertfit în mod eroic, pentru ca să ușureze retragerea restului armatei sale.)

Pregătiri pentru evenimente mari. (Belgrad, 15 Decembrie.) Întră colonistii muntengrini așezați în Toplița la granița turcească, s'au distribuit 1200 puscii erariale și 100.000 de cartușe.

Conspirațiune nihilistică. (Petersburg, 15 Decembrie.) Nihilistii încep să deie earăși semne de viață. Țarul și alți mulți dignitari superiori au primit proclamațiuni revoluționare. Poliția a dat de urma unei mari conjurațiuni îndreptate contra vieții țarului. Nihilistul Ioan Rasputia și mireasa lui Achimova sunt arestați; afară de acestia s'au mai făcut foarte multe arestări atât aici cât și în Moscova.

Dieta de la Budapesta.

Casa magnaților.

— Ședința de la 14 Decembrie n.

Casa magnaților la 14 Decembrie a ținut o ședință, în care s'a desbătut proiectul de indemnizare.

Proiectul a fost recomandat din partea baronului *Rudnyánszky József*, ear' combătut de *Zichy Nándor*, care a dis, ca să nu se considere de încheiat acțiunea politică-bisericească. Proiectul îl votează mai mult de silă și nu din încredere. Lui Bánffy îi face imputări pentru abuzurile electorale.

Bánffy se apără contra imputărilor, după-ce, proiectul de indemnizare dimpreună cu alte proiecte mai mărunte se votează.

Correspondența.

Caransebeș, 2/14 Decembrie 1895.

Procesul studenților din Brașov.

(Înaintea judeului de instrucție.)

Afacerea binecunoscută a celor 5 tineri universitari a ajuns din nou la suprafață. — Se vede că Bánffy nu se simte bine când știe, că temnițele ungurești sunt goale, cu toate că în vestita sa vorbire de la Șimleu se lăudă, că guvernul și în genere întreaga națiune maghiară se simte destul de tare — așa că nu se simte de loc alterată de agitațiunile puse la cale de agitatorii valahi — și prin urmare nici nu mi e neceitate, ca acești agitatori să fie maltratați de inspectorii de temniță.

Acestea le spună jupânul Bánffy cu oarecare îngâmfare națională, dar' se vede că D-sa e foarte scurt la memorie, că i a uitat așa de loc cele ce le spună cu câteva luni mai înainte.

Din naintea creșterilor săi interbintați de călătura șovinismului național încă n'a dispărut cu desăvârșire năluca agitațiunei valahe, care causează atâta mâhnire și neliniște celor însuflețiți de mult pomenita „ideiă”. Aceasta idee din nou e în pericol, care se înțelege, că trebuie cu totă puterile delăturat spre liniștirea „națiunei”. Delăturarea aceasta însă nu se poate închipui fără să ni rădăne și unile jertfe, pe cari Bánffy tăta dragoste le-a adus pe altarul șovinismului maghiar, când cause mai „înalte” le-a reclamat.

Și n'a trebuit să caute mult după acestea jertfe — n'a trebuit de cât să sloboadă o poruncă procurorului, că acesta să pună din nou pe tapet cauza celor 5 universitari, din cari apoi cu ajutorul verdictului unanim al juraților — să fiă tot stăția martiri.

Cugetăm că afacerea aceasta de mult s'a pus ad acta — pentru-că în decurs de aproape 2 ani de zile se puteau convinge cei ce au pus la cale acest proces, că prin acest pas se fac numai de ris înaintea lumii culte. — Dar' nu. — Ce le pasă lor de judecata lumii. Când voiesc să facă martiri, prin cari își pot câștiga un titlu la recunoștința națiunei — nu le stă nici o pedecă în cale. Ei merg mereu înainte.

Mulțămită acestei poftes sălbatice de a vedea temnițele din nou pline de agitatori valahi publicul român în curând va fi martor unui nou proces, cu care ocaziune vor stă pe banca acusaților 5 universitari români — se înțelege tot pentru crima agitațiunei contra națiunei maghiare.

Mai zilele trecute au fost ascultați din partea judeului de instrucție din Clușiu universitarii A. Ciato și V. Moldovan, ear' ieri în 13 Decembrie s'a prezentat tinerul *Nicolae Ionescu*, student în drepturi, înaintea judeului de instrucție *Stein* din *Caransebeș*, pentru-ca acum a doua oară să fuzioneze în desamintita afacere.

La întrebările puse în limba maghiară acusatul N. Ionescu a declarat, că nu e dispus să răspunde și că numai așa va răspunde, dacă aceste întrebări i-se vor pune în limba română.

Recunoscând judele îndreptățirea acestei pretensiuni legale a chiămat numai de cât un interpret, prin mijlocirea căruia apoi s'au putut înțelege.

La întrebările puse acusatul a răspuns, că dînsul împreună cu cei 4 colegi ai săi la compunerea apelului, pe baza căruia sunt acuși, nu au avut intențiunea să agite contra națiunei maghiare, ci intențiunea lor eră, ca convocând un congres al tuturor abiturienților să statoriască cu aceasta ocaziune unele puncte, cari apoi să le serviască drept program pentru ținuta lor ca fitori civi universitari. Durere însă, că stăpânitorii au ținut de bine să împedece și ținerea acestui congres cu un scop atât de nevinovat.

După unele întrebări mai neînsemnate acusatul declară, că protocolul numai așa îl va subscrie, dacă acesta se va lua în limba română, dar' se înțelege, că aceasta pretensiune legală n'a fost luată în considerare. Protocolul a fost luat în limba maghiară, din care causă acusatul n'a voit să-l subscrie.

Atâta deocamdată. Vom vedea cum se va desvoltă și aceasta comedie.

Teregova, 11 Decembrie n.*)

(Siguranța publică în Valea-Almajului.)

În 9 l. c. tâlharii au spart locuința văduvei Kraft din Teregova, unde se află și posta. Făptuitorii au început a sparge zidul la ușa ce dă în strada principală, și unde e comunicațiunea cea mai mare, însă nu li-a succes, de și au muncit cel puțin două oare; de acolo au spart zidul sub fereastră tot din strada principală și au furat multe lucruri și și banii din o lădiță.

La șgomotul provocat de tâlhari s'a deșteptat văduva cu fata ei cea mai mare, carea avu curagiul de a prinde revolverul și a descărca mai multe focuri asupra tâlharilor, cari au și fugit.

Noi avem gendarmi în loc, avem poliție, pe carea o plătim cu crucerul câștigat prin munca și sudoarea noastră, și acestia, la strigătul de ajutoriu al văduvei nu au dat semn de viață, de și strigătul de ajutoriu, cum și tunetul revolverului îl puteau auzi, de erau deștepti.

În 10 l. c. seara la 8 oare au spart fereștile la locuința unui Domn, tot în piață și la strada principală; — de la o văduvă au furat o vacă, și de la grădina casei comunale au furat ușa, pe lângă toate că poliția a avut-o tot naintea nasului.

Lucru natural, că făptuitorii ca'n palmă. Rēul zace acolo, că poliția prea adese-ori banchetuește prin birturile oarbe, din cari — har domnului — tot la a 3-a casă e câte unul, ear' domni gendarmi sunt prea amoroși.

Deci ar fi consult, ca cinstita poliție să lase la o parte toate acestea și să-și mai aducă doară a minte, când chiar armele toate li-s'au luat din casa comună; ear' cei chiămați a păzi dormiau duși.

Pentru liniștirea noastră a tuturor ar fi foarte de dorit, ca autoritățile mai înalte, pre cum comanda de gendarmerie, autoritatea administrativă, să pună capăt poftelor sus amintitei poliție, și să saneze rēul acesta, îndrumându-i a-și împlini datorințele cu scumpătate, căci averea și viața noastră lor le este concredută.

Bujor.

*) Din cauza aglomerării de material, întârziată.

Cronică.

Timișoara, 16 Decembrie n.

Barbarie scârboasă. Îți vine să nu crești, că și în zilele noastre se mai pot întâmpla lucruri atât de barbare ca cel următoriu și încă în capitala pionerilor culturai spre Orient. Într'o mare fabrică din Budapesta zăcea morbos de mai multe zile un biet lucrătoriu cu numele Iosif Renye. Fiind-că morbul în loc să i treacă se agravă tot mai mult și nefericitul om nici locuința nu avea unde să se adăpostiască, — medicul a dispus să fie dus în spitalul public. Îngrijitoriul fabricei a satisfăcut ordinului medical, dar' așa, în cât nu esistă termini apți de a caracterisă brutalitatea comisă față cu sērmanul morbos. În loc de a l' fi pus pe un pat portativ, omul a fost aruncat în coșul unui car de povară, care apoi a mănât în galop spre spital. În poziția sa nedeamnă nici de un câne netrebnic sērmanul om a îndurat grozave chinuri, se vaietă și se rugă de vizitū să mănă barem mai încet, dar' acesta ou atât mai puternic îndemnă caii la fugă. Pe stradele impopulate ale capitalei nu s'a aflat nimenea, nici chiar poliția, ca să întrevină pentru curmarea acestei crudelități barbare. La urmă morbosul a încetat de a se mai vaietă, ear' bestialul surugiu pocniă din zbiciu și dă zor cailor ca și când ar fi avut pe trăsura un buștean de lemn și nu un bolnav torturat de chinurile boalei. Când trasura a ajuns la spital morbosul eră deja mort — A rămas după el un orfan de 13 ani.

Pedeapsa atheistului. În Berlin esistă o „Reuniune a religiunei libere”, care propoveduiește principii religioare de tot diferite de cele ale confesiunilor esistente. În zilele trecute presidentul acestei reuniuni, Bruno Wille, fiind-că profesase în școală principii atheistico, a fost condamnat la grea pedeapsă în bani. Domnul president însă n'a voit să solviască pedeapsa, și astfelu din dragă voie — așa ca grecii la temniță — a trebuit să șeadă o lună de zile la răcoare. În 12 a curentei și-a împlinit pedeapsa, și a fost pus pe picior liber.

Reclamă originală. Thomas Barret, regele anoncierilor englezi, a inventat un metod de tot original de reclamă, pentru anunțarea sapunului său „Pears-Soap”. A arēdat mai multe vitrine (Auslag), toate pe cele mai elegante strade din Londra. În fie-care din aceste vitrine a aședat apoi câte doi porci — viu. Unul dintră porci e tinos și nēlaut, după cum se și cade să fie tot porcul de omenie, celalalt însă e spălat și leșiat, în cât printră peri i-se vede pelea curată roșetică. De asupra porcului tinos se află următoarea inscripțiune: „Porcul acesta n'a fost spălat cu „pears-soap”, — ear' de asupra scroafei curățele contrariul: „aceasta a fost spălată cu pears-soap”.

Suprimarea examenului de maturitate în Francia. Sub acest titlu publică diariul din Paris „Figaro” un articol, din care estragem următoarele.

La ministeriul instrucțiunei publice se pregătesc reforme importante. Dar' care poate interesă mai mulți pe părinți de cât suprimarea examenului de maturitate?

Eată proiectul care va fi supus consiliului superior al instrucțiunei publice, reorganizat și el.

Până la vârsta de 13 sau 14 ani copiii vor face studii comune. La această epocă se vor oferi părinților două căi: clasele de învățământ greco-latin și clasele moderne. În acestea nici o limbă moartă, bine înțeles. Și elevii celor două diviziuni vor urmă împreună cursurile de istorie, de literatură, etc.

Terminându-se studiile, un juriu compus din profesori de licee va merge în toate stabilimentele școlare și va supune elevii la un examen de sfērșit de studii, care va fi, după espresiunea dlui Duruy, cel din urmă examen de trecere.

Livretul școlar, atât de iluzoriu acum, va fi de multă greutate în acest examen de trecere... în viață!

Se va obține deci o diplomă de studii, care va fi un pasport pentru toate camerele cari nu sunt deschise astăzi de cât prin testimoniul de maturitate. Cu această diplomă, fie greco-latină, fie modernă, se va pute întră la școala de medicină, la școala de drept, se va pute concură pentru școalele: politehnică, Saint-Cyr, centrală, etc. etc. și mai cu seamă — aceasta-i important, — se va pute întră în stabilimentele la cari se cereă „maturitatea”.

Cât despre examenul de maturitate el va deveni exclusiv universitar. Va fi rezervat numai tinerilor cari se consacră învățământului. Va deveni prima treaptă a învățământului superior, pe care vor trebui s'o pășiască, din primii ani, viitorii profesori.

Posta Redacțiunei.

Dlul S. C. în Spring. Correspondența dtale nu se poate publică.

